

Szín

A MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

2002. JÚNIUS

7/3

TARTALOM

- Beke Pál*: Kovalcsik József művelődéstörténész 1
Németh Ferenc: Széttört idő (vers) Kovalcsik Jóskának 2
Havas Gábor: Kovalcsik József búcsúztatása (Szódliget, 2002. május 31.) 3

Válogatás Kovalcsik József fiatalkori írásaiból

- El nem küldött levél Kassák Lajoshoz (1955) 4
1954. november 6. Babits síremléke 5
Feljegyzések a szegedi könyvtárosi gyakorlaton (Szeged, 1953. I. 14-15.) 7
Valami az idegrendszer furcsaságairól és a filozófiáról (1959. július 9.) 8
Pillanátfelvétel – Egy költő, Végh György arcképe 9
Illyés Gyula naplói 10
Honoráriusz napi esték – Adalékok legújabb kori népszokásainkról 12

Arcképek

- Kovalcsik József (1932. január 22.–2002. május 18.) 16

Kovalcsik József írásai

- Elhatárolódni – de mitől? 31
Miért kell kulturális reform? 32

Könyvismertetés

- Csák Gyula*: Mire valók a művelődési házak? (Élet és Irodalom 1973. V. 27.) 36
Ágh István: Népművelők évtizedünk elején (Valóság 1972. XV. évf. 8. szám) 38
Havas Gábor: „A vasutakat az idő hozta, és nem Ön, drága kegyelmes Úr” (Kovalcsik József: A kultúra csarnokai – Művelődéskutató Intézet, Bp. 1986) 41
Balispap Ferenc: Tárcasovinizmus? – vagy: Kulturális tevékenységek? – vagy: Az emberi élet kultúrája? (Elgondolkodások Kovalcsik József: A kultúra csarnokai című könyvéről) 45

SZÍN 7/3 – 2002. június

SZÍN – országos közművelődési folyóirat. Megjelenik kéthavonta. A Magyar Művelődési Intézet folyóirata.
Szerkesztő bizottság: Bóka Mária (Székesfehérvár), Gyulai Lajos (Miskolc), Hazag Mihály (Kazincbarcika–Miskolc),
Horváth Attila (Szolnok), Jagasics Béla (Zalaegerszeg), Kary József (Eger),

Romhányi András (Magyar Művelődési Intézet), Szabados Péter (Kaposvár).

Főszerkesztő: MÁTYUS ALIZ.

Kiadja a Magyar Művelődési Intézet. Felelős kiadó: BEKE PÁL.

A szerkesztőség címe: 1011 Budapest, Corvin tér 8.

Szerkesztőségi titkár: Boldis Judit

Postacím: 1251 Budapest, Pf. 101. Tel.: 201-5053; Fax: 201-5764

e-mail: kalmarj@mmi.hu

Magyar Művelődési Hálózat Információs Rendszere MMHIR www.mmi.hu

Megrendelhető a szerkesztőség címén.

Borítóterv: Sziúts Eszter.

E számunkat Pálincás Bence György rajzaival illusztráltuk.

ISSN 1416-6925

Készült a SOMOGY-PRINT Bt. nyomdaüzemében, 1165 Budapest, Hangulat u. 4.

KOVALCSIK JÓZSEF

művelődéstörténész

barátunk is átlibbent a túlsó partra a napokban, miközben még nagy munkában volt Mátyus Alizzal. Könyvének új kiadására készülve kérdeztem tőle néhány hónappal ezelőtt, hogy mit javítana, vagyis javítana-e egyáltalán benne valamit. (Ősz volt? Inkább tél lehetett, mert mintha ide-oda csúszkálva kerestem volna őket Sződliget határában, ahová családi erőfeszítés bölcsességéből költözött. Gazda módján mutatta a nappalit, a kertet, a kert mögött kéklő, tán éppen a tahi hegyeket. A kertjük mögötti faluvég felé bökve állat bizonygatta, hogy ott majd milyen jól játszhatnak a gyerekek – mintha akkorák maradtak volna, miképpen megismerte őket – feltételezve, hogy lesz majd tavasz, nyár, és mi majd újra itt leszünk, hogy együtt borongjunk az éppen akkori történéseken).

Akkor abban maradtunk, hogy nem igazít rajta semmit. A többes szám persze nem igaz; ő maradt ebben maga-magával, kérdésemmel kapcsolatos töprengéseit némiképp kihangsúlyozva, már mint hogy értsem, miről s miképpen morfondírozik. Sorolt néhány tételt, ahol javítani kellene a szövegen, vagy árnyalni még valamit. Látszott, hogy foglalkoztatta korábban is az ügy, hiszen kész válaszai voltak a maga által feltett kérdésekre, de mintha akkor jutna eszébe a konklúzió, dacosan válaszolta: nem. Maradjon úgy, ahogy van.

Megjegyeztem, hogy már miért is ne maradna? Bizonyára alaposan átgondolta a '80-as évek elején-derekán, hogy mit, miképpen fogalmaz *A kultúra csarnoka*iba, eszem ágában sem volt e tárgyban kiigazítani, vagy kiigazításra kérni a mestert. Pusztán csak azért vettem e kérdést kettőnk közé, hogy a szöveg végéről számomra hiányzó fejezetre utaljak (mint már tettem ezt máskor is), nevezetesen: *hogy nem kellene-e tovább írnia?* A legújabb idők első ciklusát a minisztériumban töltve korántsem szemlélődő kutató volt immár; *hogy akkor mit tapasztalt, s hogy abból mi következik, hogy milyen reményeink lehetnek a közösségi művelődés táján, s hogy szerinte minek érdekében*

mi lenne/legyen a teendő, vagyis tehát milyen jövőt lát, remél: ez volt a kérdés. Ezt szerettem volna függelékként, amolyan *ami utána következik* alapon újra kiadott művében látni, de csak legyintett, amikor megértette: ez nem érdekes.

Akkor (télén?) azonban mégis siker koronázta erre vonatkozó újabb kérésemet. Örvendezve beleegyezett, hogy ne ő írja ezt, hanem a még az Intézet Kutatási osztályáról ismert kollegája, Mátyus Aliz faggassa őt erről. Bár egészsége gyenge lábakon állt, szelleme a régi volt; ki gondolta, hogy csak annyira jutnak, amennyi ebbe a lapba belekerült? Lám, Isten sem akarta másként, mint Kovalcsik Jóska; hamarosan újra megjelenő könyve így folytatás, kiegészítés nélkül marad.

Még januárban köszönthettük őt *hetvenedik* születésnapján. Hajdani kollegái szóval, mi többiek csak szervezéssel, figyelemmel. Pajkos jókedve miatt majdnem előálltam a vele kapcsolatos saját történeteimmel (hogy miképpen énekelt cuppogtatós cserkészsnótát mindannyiunk örömeire egy bérelt busz elején úgy, hogy mi dőlünk a kacagástól; hogy miképpen számolta tolmácsként Bretagneban az odaválósiai alsószoknyáit, avagy miképpen hagyta ott díszes társaságunkat egy limousin-táji tehénistálló közepén, mikor a szecskavágó részleteiről érdeklődtek a velünk utazó mezőgazdák), de úgy gondoltam, hogy ráérck még mindezek nyilvánosságával. Majd elmondom, ha könyve újból megjelenik, s arra szervezünk ünnepséget, vagy ha a szabadművelődésről, avagy éppen ennek a '90-es években remélt, majd ellehetetlenült visszahozataláról faggatjuk. Jól jönnek tehát ezek a történetkék akkori szünetjelként a mondandó oldására.

Születésnap köszöntéséről így csak veretes mondatok maradtak ránk. Erről egyébként videofelvétel készült; hangját, arcát így átmentettük a jövőbe. Mint ahogyan ezzel a reá emlékező számmal egyéb írásai egy részét is.

